

Марија Ивановска

Richard A. Lippa,
Gender, Nature, and Nurture
Lawrence Erlbaum Associates, 2002.

Книгата „Род, природа, и стекнато“, претставува сумарен приказ на тековните водечки теории за родовите разлики, сличности и варијации. Едноставноста во анализата, необичниот и инвентивен начин на прикажување на проблемите, како и понудениот научен материјал, претставуваат карактеристики кои книгата ја прават оригинален вовед во општите места на теориските и научните проблеми на родовите истражувања.

Како што најавува самиот наслов на книгата, контекстот во кој се анализираат научните факти е дебатата за природното и стекнатото во поведението на луѓето. Причините за изборот на контекстот, според Липа, произлегуваат од контроверзноста на оправданијата на страните во дебатата. Иако никој не може да се сомнева дека мажите и жените се биолошки суштества, не ретко, скоро по правило, биолошките теории се третираат како „политички некоректни“ или дури „реакционерни“ (стр. 5). Таквата реакција за Липа е разбирлива, со оглед на тоа дека биолошките теории „во не толку далечното минато“, како што тој оценува, биле користени за опресија врз жените. Па сепак, тој не ја исклучува можноста од испитување на родовите разлики кои не почиваат исклучиво на методите од општествените дисциплини.

Marija Ivanovska

Richard A. Lippa
Gender, Nature, and Nurture
Lawrence Erlbaum Associates, 2002.

Libri, “Gjinia, natyra dhe e mbërrira” paraqet një paraqitje të përmbledhur të teorive aktuale që prijnë për dallimet, ngjashmëritë dhe varietetet gjinore. Thjeshtësia në analizë, mënyra jo e rëndomtë dhe inventive e të shtruarit të problemeve, si materiali i ofruar shkencor, paraqesin karakterisika, të cilat librin e bëjnë hyrje origjinale në vendet e përgjithshme të problemeve teorike dhe shkencore të kërkimeve gjinore.

Siç paralajmëron vetë titulli i librit, konteksti në të cilin analizohen faktet shkencore është debati për natyroren, të mbërrirën në sjelljen e njerëzve. Shkaqet për zgjedhjen e kontekstit, sipas Lipës, dalin nga kontraverziteti i arsyetimit të palëve në debat. Ndonëse askush nuk mund të dyshojë se burrat dhe gratë janë qenje biologjike, jo rrallë, pothuaj sipas rregullit, teoritë biologjike trajtohen si “politikisht jokorrekte” ose madje “reaksionare” (fq. 5). Një reagim i tillë për Lipën është i kuptueshëm, duke pasur parasysh se teoritë biologjike “në të kaluarën jo aq të largët”, siç vlerëson ai, kanë qenë të shfrytëzuara për shtypje ndaj grave. Po megjithatë, ai nuk e përjashton mundësinë nga hulumtimi i dallimeve gjinore, të cilat nuk bëjnë pjesë kryekëput në metodat nga disiplinat shoqërore.

На реторички поставеното прашање, зошто тогаш да се напише книга која ќе се најде среде престрелката на „партизаните од двете страни на ‘природно-стекнатото’ дебатата (стр. xvi), Липа ја истакнува неговата фасцинираност со контроверзноста на темата, без разлика дали таа се однесува на родовите прашања или на некои други предмети. Во секој случај, прашањата за вроденото и социјалното влијание на нашите животи како човечки суштества, во голема мерка ги обликуваат нашите претстави за општественото живеење, па оттаму и нивната важност.

Иако книгата има длабока философска димензија, таа стилски доследно ѝ припаѓа на метаметодолошката литература. Изобилството од табели, статистички податоци, компаративни анализи на лабораториски резултати, ги илустрира современите теории и истражувања на родовите особености. Од поглавје во поглавје, Липа ги поставува и објаснува основните концепти на тие истражувања, обидувајќи се да ја открие можноста за прифаќање на научните резултати, така што тие не би биле отфрлени од тврдокорната феминистичка интерпретација.

Конвергенцијата на научниот дискурс со философскиот аспект на книгата, како нејзин интерпретативен клуч, придонесува за постојано критичко иследување на изложените научни аргументации. На тој начин, добиваме четиво од областа на науката, кое истовремено ги афирмира и ги проблематизира причините за неговото настанување.

Në pyetjen e parashtruar në mënyrë retorike, pse të shkruhet atëherë libër i cili do të gjendet midis të shtënave të “partizanëve nga të dyja anët” të debatit ‘natyror-të mbërrirë’. (fq. xvi), Lipa thekson fascinimin e tij me kontraverzitetin e temës, pa marrë parasysh a ka të bëjë ajo me çështjet gjinore ose të disa lëndëve të tjera. Sidoqoftë, çështjet për ndikimin e lindur dhe social në jetën tonë si qenje njerëzore në masë të madhe i formëson parafytyrimet tona për jetën shoqërore dhe e së këndejmi edhe rëndësinë e tyre.

Edhe pse libri ka dimension të thellë filozofik, ai për nga stili me konsekuencë i takon literaturës metametodologjike. Shumësia e tabelave, të dhënave statistikore, e analizave krahasimtare të rezultateve laboratorike, i ilustron teoritë dhe hulumtimet bashkëkohore të veçurive gjinore. Nga kapitulli në kapitull, Lipa i parashtron dhe i qartëson konceptet themelore të atyre hulumtimeve, duke u orvatur ta zbulojë mundësinë për pranim të rezultateve shkencore, kështu që ato nuk do të ishin hedhur poshtë nga interpretimi jotolerant kokëfortë feminist.

Konvergjenca e diskursit shkencor me aspektin filozofik të librit, si çelës interpretues i tij, kontribuon për përcjellje të vazhdueshme kritike të argumenteve të shtruara shkencore. Në këtë mënyrë, e fitojmë një tekst nga lëmi i shkencës i cili njëherësh i afirmon dhe i problematizon shkaqet për paraqitjen e tij.

Përkthim: Lindita Ahmeti